

SOMKUTI GABRIELLA:

Az Országos Széchényi Könyvtár története 1802–1918

1997-ben információra volt szükségem egy bizonyos Mátray Gáborról, akiről csupán annyit tudtam, hogy a tizenkilencedik század közepén a „Széchényi Országos Könyvtár óre” volt, és ő katalogizálta a Zrínyi Miklós prózai munkáit őrző kéziratot, az úgynevezett Bónis-kódexet. A kéziratár munkatársai szerencsémre éppen Somkuti Gabriellához utasítottak, s ő nem a szakirodalmat ajánlotta figyelmembe, nem kérdezősködött, ki fia-borja vagyok, hanem vagy tíz percig beszélt nekem Mátrayról – aki nemzeti könyvtárunk kezdetektől jórészt feldolgozatlan kézirat- és könyvállományát katalogizálta –, arról, hogy mit is jelentett a könyvár „órének” (azaz igazgatójának) lenni, mesélt a Bónis-kódexről és a végül Zágrábba került Zrínyi-könyvtárról, szóval egy szabályos könyvtártörténeti egyetemi előadást kaptam, alig győztem jegyzetelni.

A kiváló könyvtártörténész ismeretterjesztői kvalitásait az OSZK első bő évszázadáról szóló könyve is remekül illusztrálja. Alapos, mégis lényegre törő, érthető, de seholy sem enged a szakmai hitelességből (a szakkifejezéseket, ahol kell, megmagyarázza). Nem feledkezik el a nagy magyar könyvtárak (a Bibliotheca

Corviniana, az Egyetemi Könyvtár, a marosvásárhelyi Teleki-könyvtár, a gyulafehérvári könyvtár stb.) néhány szavas bemutatásáról, az európai nemzeti könyvtárak jellemzéséről, és természetesen a Nemzeti Múzeum történetének első évtizedeiről sem, hiszen a nemzeti közgyűjtemény és könyvtár története egybeforrott.

Ugye, a tisztelt olvasó is úgy tanulta, hogy Széchényi Ferenc gróf 1802-ben megalapította a Nemzeti Múzeumot és a nemzeti könyvtárat? Nos, Széchényi 1802-ben ajánlotta fel zömmel hungaricumokat tartalmazó nagyeceni könyvtárát a nemzetnek, s az alapító okiratot II. Ferenc november 26-án hitelesítette. A könyvtár első óre, Miller Jakab Ferdinánd, valamint József nádor kezdeményezésére hozott törvényt egy nemzeti közgyűjtemény, a Nemzeti Múzeum létrehozásáról az országgyűlés 1808-ban. A könyvtár a múzeum egyik „tára” lett, s bár a közgyűjtemény alapját is Széchényi-adomány (a gróf éremgyűjteménye és feleségének, Festetics Júliának ásványgyűjteménye) képezte, alapítója nem a gróf volt. De ez alighanem mellékes, mint például az is, vajon elszavalta-e Petőfi 1848. március 15-én a Nemzeti Múzeum lépcsőjén a *Nemzeti dalt*. A lényeg, hogy a Nemzeti Múzeum joggal forrt össze a köztudatban Széchényi Ferenc nevével.

A könyvet szépen kivitelezett illusztrációk színesítik, RácZ Ágnes és

Jávori Ferencné kiváló bibliográfiája segíti a témában való további elmélyülést. Somkuti Gabriella munkája révén képet kaphatunk a könyvtár első évszázada munkatársainak életéről, munkásságáról, nyomon követhetjük, hogyan vált Széchényi Ferenc mintegy tizenötezer könyvből, több mint ezer kéziratból és több száz térképből álló adományából a kezdetben csupán kutatók által látogatható gyűjtemény rendszerezett, külföldön is respektált, állandóan gyarapodó és fejlődő nemzeti könyvtárrá, mely a tizenkilencedik század végén már a nagyközönség előtt is megnyitotta kapuit. A kötet az OSZK 1918 ősziéig tartó történetét tartalmazza. Remélhetőleg mihamarabb napvilágot lát a könyvtár történetének napjainkig ívelő folytatása is.

CSILLAG ISTVÁN

(OSZK, Budapest, 2002, 140 oldal)

KECSKÉS LAJOS:

Egy ölnyi végtelen

Alighanem indokolatlan beidegződés, hogy ama hasábkon is, melyek nem írókhoz és irodalmárokhöz szólnak, szinte kizárólag írók, irodalmárok írnak irodalomról – még ha meg is próbálnak elszakadni saját szakmai nézőpontjuktól és gondolkodásmód-

juktól, s azt megragadni, ami az élet számára általánosan is érdekes lehet. Könnyen előfordulhat, a könnynebbik utat választja, aki beéri azzal az igen meggyőző, ám vajmi csekély vigasszal kecsegtető magyarázkodással, amely a tájékozottságra, a betűvetésben való jártasságra utal. Bizony szűk a kapu és szoros az út... Persze, például, aki beteg, az még nem orvos. De az orvos föltehetőleg akkor jár el helyesen, ha figyelmesen meghallgatja a panaszokat. Legyintve betegének mondókájára akár azt kockáztatja, hogy szem elől téveszti, vagy tévesen határozza meg a betegséget. Talán nem véletlen, hogy az orvoslást szokás művészetnek is tekinteni... Vagy más példával élve: a szó mélyebb értelmében aligha tanár az, aki eleve képtelen tanulni diákjaitól.

Amikor világunk egységesülésének folyamata során mind gyakrabban és egyre nagyobb nyomattal esik szó a párbeszéd szükségéről és erényéről, az alárendeltség helyett a felek egyenrangúságáról, akkor a kérdések valamely területének összetett és élettel teli képét megalkotandó jószerevel megkerülhetetlen egymás értésmódjával szembesülnünk. Így hát most olyasvalaki szól félig-meddig szigorúan matematikai kérdésekről, aki maga nem tartozik e tudomány szakavatott művelői, legföljebb félművelt hívei közé. Ámde ösztönzéssel szolgál erre maga a kötet is: Kecskés Lajos nem habozik az önismétlő/önhasonló alakzatok, az-